

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Fonden för en rättvis omställning

(COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD))

och om ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden samt Europeiska havs- och fiskerifonden, och om finansiella regler för dessa fonder och för Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för gränsförvaltning och visering

(COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD))

(2020/C 311/08)

Föredragande: **Ester VITALE**

Medföredragande: **Petr ZAHRADNÍK**

Remiss	Europeiska unionens råd, 23.1.2020 Europaparlamentet, 29.1.2020
Rättslig grund	Artiklarna 175.3 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	13.5.2020
Antagande vid plenarsessionen	10.6.2020
Plenarsession nr	552
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	210/1/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) är djupt övertygad om att Fonden för en rättvis omställning (FRO) är det första konkreta instrument som bidrar till det mycket ambitiösa målet om koldioxidneutralitet senast 2050 och är förenlig med den europeiska gröna given.

1.2 Kommittén är oroad över att de planerade investeringarna för den rättvisa omställningen inte motsvarar kommissionens ambitiösa gröna giv, och anser att ytterligare resurser bör uppbringas genom en ökning av den fleråriga budgetramen, antingen genom att man inför nya egna medel eller genom att man ökar medlemsstaternas bidrag. EU bör visa en ambitionsnivå som motsvarar utmaningen med att bekämpa klimatförändringarna. Ett genomsnitt på 40 % av den totala budgeten (den fleråriga budgetramen 2021–2027) bör avsättas för detta mål.

1.3 EESK rekommenderar att man mer i detalj preciserar budgetramen för FRO, eftersom endast 30 miljarder euro är garanterade enligt förslaget och resten grundas på ett frivilligt beslut av medlemsstaterna. Kommittén är inte övertygad om att budgetramen bygger på en konservativ hållning och förutsättningarna.

1.4 Kommittén är medveten om att framgång med FRO (och hela investeringsplanen för ett hållbart Europa) förutsätter ett nytt slags partnerskap mellan den privata och den offentliga sektorn när det gäller finansiering och delat ansvar. Det behövs en ny pakt mellan den offentliga och den privata sektorn, inbegripet alla aktörer på det ekonomiska, sociala och miljörelaterade området, som fastställer finansieringen och delade ansvarsområden. Eftersom den europeiska gröna given har ett enormt finansiellt behov och EU:s gemensamma budgetkällor är tämligen begränsade, kommer den privata sektorns roll att vara betydande. Icke-statliga organisationer bör spela en avgörande roll när det handlar om att ge vägledning för användningen av FRO så att den till fullo inbegriper alla grupper i samhället, och detta går hand i hand med förbättrad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och äldre personer.

1.5 EESK stöder helhetsgreppet, där hänsyn tas till de ekonomiska, sociala, industriella och tekniska dimensionerna av omställningen till en neutral ekonomi, med deltagande av lokala aktörer, arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer. Arbetsmarknadens parter bör involveras i utarbetandet och genomförandet av politiken och strategierna för en rättvis omställning. Fackföreningarna bör vara delaktiga i alla skeden av en rättvis omställning för att skydda arbetstagarnas intressen på olika nivåer.

1.6 EESK hoppas att arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer kommer att delta aktivt och på ett betydande sätt i dialogen mellan kommissionen och medlemsstaterna inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

1.7 Kommittén ställer sig positiv till att de territoriella planerna och de eventuella särskilda programmen ska följas upp av övervakningskommittéer med samma regler som de som fastställs i förordningen om gemensamma bestämmelser för de europeiska struktur- och investeringsfonderna.

1.8 EESK rekommenderar att arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer fullt ut och på ett betydande sätt deltar i de territoriella planerna och de eventuella särskilda programmen inom FRO.

1.9 EESK välkomnar varmt flexibiliteten i reglerna för statligt stöd och de förväntade underförstådda konsekvenserna, som också bör avspegla den gröna givens betydelse, särskilt i kol- och koldioxidintensiva medlemsstater och regioner. Statligt stöd, och i synnerhet grönt statligt stöd, bör bidra till omställningen till en grönare och mer inkluderande ekonomi, med fortsatt och ännu större utrymme för användning av statligt stöd för att främja sysselsättningen bland dem som ofta är avskurna från den öppna arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning.

1.10 Eftersom hållbar utveckling och klimatåtgärder har en positiv inverkan på de offentliga utgifterna och undanröjer ett antal negativa externa effekter (hälsa, sanering, återuppbyggnad osv.) bör offentliga investeringar i miljöskydd och i samband med klimatförändringarna undantas från stabilitetspaktens begränsningar. Det är nu viktigare än någonsin med tanke på denna kris utan motstycke. Covid-19 kan ha stor inverkan på EU:s medborgare, deras hälsa och ekonomin i allmänhet.

1.11 Vid denna tidpunkt utgör covid-19-pandemin den första prioriteringen. Den undergräver vårt sociala och ekonomiska liv och påverkar även EU:s nuvarande och framtida finanspolitik. Samtidigt skapar den en aldrig tidigare skådad osäkerhet som skulle kunna leda till en kraftig förändring i inriktningen på och fördelningen av EU:s budget. I kommissionens senaste dokument föreslås och rekommenderas att man fördelar den återstående delen av EU:s tillgängliga budgetmedel för 2014–2020 främst för att mildra pandemins konsekvenser. EESK kommer att respektera alla rimliga ändringar i förhandlingarna om den kommande fleråriga budgetramen som skulle kunna bidra till att lösa denna dramatiska situation.

1.12 EESK stöder kommissionens förslag "Next Generation EU" som syftar till att stärka omställningsmekanismen som svar på krisen, och dess nya förslag till EU:s nästa långtidsbudget.

1.13 EESK välkomnar möjligheten för medlemsstaterna att inrätta ett särskilt program inom FRO. EESK respekterar och stöder regionernas viktiga roll i programplaneringen, förvaltningen och genomförandet av FRO i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Dessutom rekommenderar EESK att man beaktar de olika beredskapsnivåerna i medlemsstaterna och regionerna för omställningen till koldioxidneutralitet samt de olika möjligheterna till produktion av ren energi inom EU. Skillnaderna i inställning hos medborgarna i medlemsstaterna och regionerna när det gäller att aktivt bidra till klimatskyddet måste också beaktas.

1.14 EESK skulle varmt uppskatta om man offentliggjorde en förteckning över hållbara projekt i syfte att utbyta bästa praxis. Man bör också offentliggöra stödet från vissa förvaltningsmyndigheter för att bidra till investeringsvänliga villkor. Detta kommer att öka transparensen och minska risken för informationsasymmetrier.

1.15 EESK framhåller behovet av att säkerställa komplementariteten mellan de insatser som finansieras av FRO och de insatser som medfinansieras av InvestEU inom ramen för andra pelaren och av lånefaciliteten för den offentliga sektorn inom ramen för tredje pelaren i mekanismen för en rättvis omställning.

1.16 EESK påminner om att man måste uppnå rätt balans mellan ekonomiska omstruktureringsåtgärder och åtgärder som syftar till skydd och omskolning av arbetstagare som påverkas av omställningsprocesserna.

1.17 Utbildningssystemet är nyckeln till att stödja omställningsprocesserna. EESK rekommenderar att man ökar resurserna för sammanhållningspolitiken i syfte att stärka och förnya systemet för högstadie- och gymnasie- samt högskoleutbildning genom riktad vetenskaplig och teknisk vägledning som är inriktad på de aktuella behoven.

1.18 EESK hoppas att en stor del av medlen från FRO kommer att användas för att generera de investeringar som arbetstagarna behöver i syfte att stödja övergången mellan anställningar. Man bör dock säkerställa balans mellan investeringar i omskolning av arbetstagare som övergår till nya former av grönare sysselsättning och att ge de personer i de grupper som påverkas som är nya på arbetsmarknaden de färdigheter som krävs för att de ska kunna utföra nya former av arbete. Särskild tonvikt bör läggas på att stödja sysselsättning för dem som befinner sig längst från arbetsmarknaden, såsom unga människor och personer med funktionsnedsättning.

2. Inledning

2.1 Europeiska kommissionen har lagt fram sin strategiska långsiktiga vision om en stark, modern, konkurrenskraftig och klimatneutral ekonomi fram till 2050. Såsom anges i meddelandet om den europeiska gröna given föreslår kommissionen en mekanism för en rättvis omställning där de lag- och budgetförslag som redan lagts fram för 2021–2027 integreras. Mellan 2021 och 2027 kommer ett paket på 100 miljarder euro för hela mekanismen för en rättvis omställning att delas ut för att stödja och underlätta omställningen av verksamhet som orsakar skadliga utsläpp, en minskad förbrukning av fossilt kol, främjandet av energieffektivitet och omställningen till mindre förorenande teknik inom alla produktionssektorer. Fonden kommer att ha ett inledande anslag på 7,5 miljarder euro, som förväntas öka till ett planerat belopp på 100 miljarder euro genom nationell medfinansiering, den finansiella armen InvestEU och Europeiska investeringsbanken.

2.2 Mekanismen för en rättvis omställning består av tre pelare:

- En fond för en rättvis omställning som ska genomföras inom ramen för sammanhållningspolitiken. Fonden inrättas genom en särskild förordning som fastställer dess särskilda mål och geografiska omfattning, metoden för hur de finansiella resurserna ska fördelas och innehållet i de territoriella planer för en rättvis övergång som krävs för att stödja programplaneringen. Fonden kommer framför allt att ge regionerna bidrag för att stödja arbetstagare (till exempel genom att hjälpa dem att förvärva kunskaper och kompetens som kan användas på framtidens arbetsmarknad), små och medelstora företag, uppstarts företag och företagskuvöser som verkar för att skapa nya ekonomiska möjligheter i de berörda regionerna. Den kommer också att stödja investeringar i omställningen till ren energi, inbegripet investeringar i energieffektivitet.
- Ett särskilt program inom InvestEU för projekt för energi- och transportinfrastruktur, inklusive gasinfrastruktur och fjärrvärme, samt projekt för minskade koldioxidutsläpp.
- En lånefacilitet för den offentliga sektorn som ska genomföras av EIB för att tillhandahålla finansiella resurser till de lokala myndigheterna för de berörda regionerna. De finansiella medlen från EU:s budget skulle kunna kompletteras med en räntesubvention eller ett investeringsbidrag tillsammans med lån som beviljas av EIB.

2.3 Ytterligare offentliga och privata resurser kommer att göras tillgängliga och sektorsspecifika regler för statligt stöd planeras för att underlätta användningen av nationella medel för projekt som är förenliga med målen för en rättvis omställning.

2.4 Rådgivningsstöd och tekniskt stöd till regionerna kommer att vara en integrerad del av mekanismen för en rättvis omställning.

2.5 FRO kommer att omfattas av delad förvaltning och vara tillgänglig för alla medlemsstater. Vid tilldelningen kommer hänsyn att tas till omställningsproblemen i regionerna med de största koldioxidutsläppen och de sociala utmaningarna till följd av potentiella förluster av arbetstillfällen.

2.6 Medlemsstaterna kommer att komplettera Eruf- och ESF+-medlen med sina anslag från FRO. Dessa överföringar ska uppgå till minst en och en halv gång och högst tre gånger anslaget från FRO. Medlemsstaterna bör dock inte använda mer än 20 % av sina ursprungliga anslag från Eruf och ESF och måste motivera dessa kompletterande medel. Medlemsstaterna kommer också att bidra med egna medel.

2.7 Programplaneringen, inbegripet identifieringen av territorier, kommer att överenskommas mellan kommissionen och varje medlemsstat och vägledas av den europeiska planeringsterminen. Medlemsstaterna uppmanas att lägga fram sina territoriella planer som visar de stora dragen i omställningsprocessen fram till 2030. I detta sammanhang kommer de för varje territorium att fastställa de sociala och miljöekonomiska utmaningarna samt behoven av omskolning och miljösanering. Fonden kommer att inriktas på stöd till territorier som motsvarar Nuts 3-regioner.

2.8 Godkännandet av de territoriella planerna kommer att göra det möjligt att tillhandahålla stöd från FRO och genomföra mekanismerna för användning av InvestEU och EIB. De program som stöds på detta sätt kommer att bli föremål för en halvtidsöversyn på samma sätt som alla sammanhållningspolitiska program.

2.9 FRO kommer att komplettera de sammanhållningspolitiska fonderna. Detta innebär att förslaget till förordning om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Europeiska havs- och fiskerifonden, Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för gränsförvaltning och visering bör ändras för att lägga till FRO som en ny sammanhållningspolitisk fond.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar EU:s långsiktiga-strategi för en minskning av växthusgasutsläppen och dess mål att göra Europeiska unionen till en klimatneutral ekonomi senast 2050. EESK gläder sig åt att det gröna målet är en av de viktigaste prioriteringarna i den framtida sammanhållningspolitiken, med anslag på minst 30 % av Europeiska regionala utvecklingsfonden och 37 % av Sammanhållningsfonden. EESK befarar dock att de planerade investeringarna för en rättvis omställning inte motsvarar kommissionens ambitiösa gröna giv. De finansiella medel som föreslås för tio år är vad som skulle krävas varje år för att på ett rättvist sätt uppnå klimatneutralitet senast 2050. EESK anser att de planerade utgifterna i den fleråriga budgetramen bör höjas. Om de ambitiösa målen i den gröna given verkligen ska uppnås, måste EU:s budget utökas, antingen genom att man inför nya egna medel eller genom att man ökar medlemsstaternas bidrag.

3.2 EESK uppskattar de ansträngningar som gjorts för att anpassa EU:s fleråriga budgetram 2021–2027 till behoven och utmaningarna på klimatområdet genom FRO och, i ett bredare sammanhang, genom hela investeringsplanen för ett hållbart Europa, där FRO utgör den största delen. FRO utgör visserligen det första konkreta steget för att hantera frågan ur ett finans- och investeringsperspektiv, men EESK noterar och betonar behovet av att i praktiken genomföra även de andra uppgifter som föreskrivs i överenskommelsen om den europeiska gröna given. Annars kommer FRO:s effektivitet att bli begränsad.

3.3 Såsom redan betonats i tidigare yttranden ⁽¹⁾ håller EESK med om att riktad finansiering, genom mekanismen för en rättvis omställning, bör tillhandahållas inom ramen för sammanhållningspolitiken. De finansiella medlen bör dock komma från lämpliga särskilda anslag för att undvika ytterligare minskningar av tillgången till sammanhållningspolitiska medel.

3.4 När det gäller ESF+ skulle en obligatorisk överföring kunna orsaka oavsiktliga intressekonflikter. Till exempel skulle frågor såsom huruvida man bör stödja personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller industriarbetare som riskerar att förlora sitt arbete kunna uppstå. Sådana intressekonflikter skulle kunna ha en negativ inverkan på acceptansen för klimatpolitiken som helhet. Under alla omständigheter måste utvidgningen av tillämpningsområdet för ESF+ gå hand i hand med en ökning av resurserna.

3.5 Eftersom hållbar utveckling och klimatåtgärder har en positiv inverkan på de offentliga utgifterna och undanröjer ett antal negativa externa effekter (hälsa, sanering, återuppbyggnad osv.) bör offentliga investeringar i miljöskydd och i samband med klimatförändringarna undantas från stabilitetspaktens begränsningar. Det är nu viktigare än någonsin med tanke på denna kris utan motstycke. Covid-19 kan ha stor inverkan på EU:s medborgare, deras hälsa och ekonomin i allmänhet.

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande om "Förordningen om gemensamma bestämmelser 2021–2027" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 83).

3.6 Kommittén är övertygad om att det finns många gemensamma intressen och mål mellan de olika lösningarna på pandemikrisen och utmaningarna i samband med den gröna given. Det verkar dock lämpligt att se över genomförandet av vissa mål i den gröna given, särskilt när det gäller tidsplanen för dem. Viss flexibilitet (jämförbar med den för de finanspolitiska reglerna och reglerna för statligt stöd) rekommenderas starkt.

3.7 Det går inte att föreställa sig stora investeringar i kampen mot klimatförändringar och i den ekologiska omställningen om underskottsbegränsningarna kvarstår. Detta innebär naturligtvis inte att det vanliga kravet på en stabilisering av de offentliga finanserna överges, men det innebär ett val mellan två alternativ: antingen vill vi verkligen vända den globala uppvärmningsprocessen och då måste vi finna enorma belopp att investera, eller så vill vi bara göra några korrigeringar för att ha ett rent samvete och hålla de offentliga finanserna i ordning.

3.8 För att göra omställningen ekonomiskt mer kraftfull och politiskt mer trovärdig anser EESK att åtgärder bör vidtas så snart som möjligt för att avskaffa systemet med direkta och indirekta subventioner för sektorn för fossila bränslen, som orsakar enorma miljömässiga, sociala och ekonomiska kostnader som skulle kunna utplåna de framsteg som görs med klimatåtgärder.

3.9 Genom att avveckla subventioneringen av fossil energi och främja en framväxande sektor såsom förnybara energikällor samt skapa lika villkor kommer förnybara energikällor att gynna konsumenterna i fråga om överkomliga priser, ekonomiskt välbefinnande och klimatmässig hållbarhet.

3.10 Mekanismen för en rättvis omställning utgör en balanserad symbios mellan subventioner och finansiella instrument, mellan en samordnad och en centralt förvaltd strategi. Det behövs en ny pakt mellan den offentliga och den privata sektorn, inbegripet alla aktörer på det ekonomiska, sociala och miljörelaterade området, som fastställer finansieringen och delade ansvarsområden. Den kommer dock att kräva ny förvaltnings- och styrningskapacitet för att kunna tillämpas på ett effektivt sätt. Kommittén ställer sig positiv till att kommissionen kommer att bistå de offentliga myndigheterna och de ansvariga för hållbara projekt under alla faser av projekten, från planering till genomförande.

3.11 För att detta ska bli framgångsrikt är det avgörande att uppmuntra privat kapital att ingå i systemet. Det kommer att bli nödvändigt att skapa ett nytt partnerskap mellan den offentliga och den privata sektorn, på grundval av principen om resultat som alla vinner på.

3.12 EESK stöder helhetsgreppet, där hänsyn tas till de ekonomiska, sociala, industriella och tekniska dimensionerna av omställningen till en neutral ekonomi, med deltagande av lokala aktörer, arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer. Hållbar utveckling måste hanteras på ett enhetligt sätt inom alla politikområden, med sikte på en modell för konvergens mellan medlemsstaterna. EESK rekommenderar att man ser till att alla berörda parter på alla nivåer faktiskt deltar och att inverkan på sysselsättningen av den förändrade ekonomiska modellen bemöts och hanteras genom en social dialog som kopplar samman den nationella och den europeiska nivån.

3.13 EESK anser att omställningen till en koldioxidneutral ekonomi också förutsätter investeringar i tillgängliga och hållbara offentliga kollektivtrafiksystem och byggda miljöer. Tillsammans med Europeiska regionala utvecklingsfonden bör Fonden för en rättvis omställning användas för att främja koldioxidneutralitet genom investeringar på dessa områden på ett sätt som säkerställer att de kan användas av alla delar av samhället och är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning och för äldre personer.

3.14 EESK anser att en socialt rättvis omställning är avgörande för att vinna arbetstagarnas, företagens och det civila samhällets stöd och för att genomföra de stora ekonomiska förändringar som behövs för att rädda planeten från klimatförändringarna. Slutet på den fossilberoende tidsåldern i Europa måste gå hand i hand med de investeringar som krävs för att säkerställa att arbetstagarna är skyddade, att nya arbetstillfällen skapas och att stöd ges för lokal utveckling. Hur omställningen ska gå till måste förhandlas med arbetsmarknadens parter och civilsamhällets organisationer med öppenhet och välfungerande kommunikationsstrategier som grund.

3.15 EESK påminner om att man måste uppnå rätt balans mellan ekonomiska omstruktureringsåtgärder och åtgärder som syftar till skydd och omskolning av arbetstagare som påverkas av omställningsprocesserna. Man bör också säkerställa balans mellan investeringar i omskolning av arbetstagare som övergår till nya former av grönare sysselsättning och att ge de personer i de grupper som påverkas som är nya på arbetsmarknaden de färdigheter som krävs för att de ska kunna utföra nya former av arbete. Särskild tonvikt bör läggas på att stödja sysselsättning för dem som befinner sig längst från arbetsmarknaden, såsom unga människor och personer med funktionsnedsättning.

3.16 Kommittén ställer sig positiv till att FRO riktar in sig på lösningar för att ta itu med konsekvenserna av nedgången inom kolindustrin och för att tillgodose behovet av stöd till tunga sektorer inom tillverkningsindustrin så att de kan fortsätta sin verksamhet på ett hållbart sätt samt för att tillgodose behovet av att hantera den tillhörande sociala inverkan. EESK påpekar dock att fonden inte bör begränsas till att finansiera processer för minskade koldioxidutsläpp. EESK hoppas att en del av medlen från FRO kommer att användas för att generera de investeringar som de arbetstagare och de samhällen som berörs av värdekedjan för processer för minskade koldioxidutsläpp behöver i syfte att stödja övergången mellan anställningar.

3.17 Utbildningssystemet är nyckeln till att stödja omställningsprocesserna. EESK rekommenderar att man ökar resurserna för att stärka och förnya systemet för högstadie- och gymnasie- samt högskoleutbildning genom riktad vetenskaplig och teknisk vägledning som är inriktad på de aktuella behoven, med hjälp av alla tillgängliga medel från sammanhållningspolitiken.

3.18 EESK stöder beslutet att främja och stödja innovativa och hållbara patent och uppstarts företag. Stödet till företag som ägnar sig åt ansvarsfull och hållbar verksamhet och som utvecklar ekologiska lösningar för samhällets välbefinnande måste uppmuntras.

3.19 Programplaneringen av medlen från FRO kommer att ha ett nära samband med ramen för den europeiska planeringsterminen, såsom redan föreskrivs i förordningarna för de sammanhållningspolitiska fonderna 2021–2027. Kommittén är övertygad om att EU:s ram för ekonomisk styrning, utöver den övervakning som planeras inom ramen för reglerna för sammanhållningspolitiken, kommer att användas för att övervaka genomförandet av FRO i medlemsstaterna genom den årliga strukturerade dialogen mellan medlemsstaterna och kommissionen. EESK hoppas därför att arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer kommer att delta aktivt och på ett betydande sätt i denna dialog mellan kommissionen och medlemsstaterna.

3.20 Kommittén ställer sig positiv till att FRO ska programplaneras genom en eller flera territoriella planer för en rättvis omställning som visar de stora dragen i omställningsprocessen fram till 2030, i överensstämmelse med de nationella energi- och klimatplanerna och omställningen till en klimatneutral ekonomi. EESK stöder möjligheten för medlemsstaterna att inrätta ett särskilt program inom FRO.

3.21 EESK rekommenderar att arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer fullt ut och på ett betydande sätt deltar i de territoriella planerna och de eventuella särskilda programmen inom FRO.

3.22 Kommittén ställer sig positiv till att de territoriella planerna och de eventuella särskilda programmen ska följas upp av övervakningskommittéer med samma regler som de som fastställs i förordningen om gemensamma bestämmelser för de europeiska struktur- och investeringsfonderna.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommittén är övertygad om att det vore lämpligt att mer exakt fastställa budgetramen inte bara för FRO, utan för hela mekanismen för en rättvis omställning och investeringsplanen för ett hållbart Europa. EESK tillägger att mobiliseringen av större resurser än 30 miljarder euro inte är garanterad (därför att överföringar större än 1,5 gånger FRO-tilldelningen inte är obligatoriska). Många frågor kvarstår också beträffande den särskilda ordningen inom InvestEU-programmet och EIB:s lånefacilitet för den offentliga sektorn.

4.2 Kommittén befarar att beslutet att under tio år avsätta ca 1 000 miljarder euro för den ekologiska omställningen, bland annat genom att mobilisera offentliga och privata investeringar genom att använda InvestEU, skulle kunna beröva andra sektorer som drog nytta av denna fond resurser. Därför framhåller EESK behovet av att säkerställa en stark komplementaritet mellan de insatser som finansieras av FRO och de insatser som medfinansieras av InvestEU inom ramen för andra pelaren och av lånefaciliteten för den offentliga sektorn inom ramen för tredje pelaren i mekanismen för en rättvis omställning.

4.3 Målen i den gröna given kommer också att stödjas med medel från den gemensamma jordbrukspolitiken, som kommer att avsätta 40 % av sitt totala anslag till de klimatrelaterade målen. I detta avseende kommer det att vara viktigt att behålla de nationella regeringarnas och EU-institutionernas åtagande att investera i sammanhållning som tidigare.

4.4 EESK uppskattar mycket starkt de föreslagna förfaranden för en mer flexibel tolkning av reglerna för statligt stöd och en ständig förenkling som föreslås av kommissionen som en del av den bredare politiska ramen i meddelandet om investeringsplanen för ett hållbart Europa. Det behövs olika regler för att skapa utrymme för investeringar som ska leda till ny tillväxt.

4.5 EESK förstår uppsättningen av väl kvantifierade kriterier för berättigande till stöd från FRO och ställer sig bakom dem.

4.6 Grönt statligt stöd:

- Tillämpa gröna villkor för statligt stöd för företag inom sektorer med stort koldioxidavtryck och/eller materiellt fotavtryck.
- Tillämpa liknande gröna villkor för nya och förlängda banklån (med eller utan statlig garanti) för dessa sektorer.
- Neka statligt stöd till företag och sektorer som inte kan eller vill anta koldioxidsnåla och cirkulära teknikformer, och omskola deras arbetstagare för ny anställning.
- Påskynda planeringsförfarandena för förnybar energi, offentlig transport samt cirkulära byggnadsprojekt och infrastrukturer. Företag kämpar för att överleva och behöver få statligt stöd snabbt.

För att minska den initiala administrativa bördan kan myndigheterna välja att tillämpa ett enklare grönt test när de beviljar det statliga stödet, i kombination med ett hårdare test i ett senare skede. Om ett företag bryter mot de överenskomna gröna villkoren måste det statliga stödet återbetalas helt eller delvis, beroende på överträdelsens allvarlighetsgrad. Det föreslås också att man inriktar sig på viktiga sektorer som är koldioxid- och materialintensiva för att minimera byråkratin (?).

4.7 EESK välkomnar också angivandet av de områden där medel från FRO kan tilldelas och de områden där finansiella medel från fonden inte kan beviljas. Tilldelningsmetoden bidrar till att säkerställa att medlen i tillräckligt hög grad koncentreras till de medlemsstater som måste hantera de mest krävande utmaningarna, samtidigt som alla medlemsstater ges betydande stöd. I synnerhet kommer de medlemsstater vars BNI per capita ligger under 90 % av EU-genomsnittet att få ca två tredjedelar av medlen från FRO.

4.8 Med tanke på omständigheterna rekommenderar EESK att man ger större utrymme åt andra enheter än små och medelstora företag, eftersom de främsta gruvföretag och företag inom den tunga industrin som påverkas av klimatåtgärderna tenderar att vara stora företag. Dessutom tillhandahåller framför allt dessa företag ofta ett stort antal anständiga arbetstillfällen, och de är avgörande för regionernas ekonomiska välbefinnande. Att förebygga arbetslöshet bör bli ett centralt mål i de territoriella planerna. Detta bör inte bara handla om att hjälpa nuvarande arbetstagare i omställningen till nya former av sysselsättning utan också om att hjälpa unga människor och personer som är avskurna från den öppna arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning, att finna arbete i dessa framväxande sektorer.

4.9 EESK uppskattar de nya möjligheter som öppnas för de lokala och regionala myndigheterna att ta direkt ansvar för att förvalta projekt och konkret genomföra en platsbaserad strategi, eftersom de grundläggande enheterna för de territoriella planerna för en rättvis omställning är Nuts 3-regionerna.

4.10 Arbetsmarknadens parter och de icke-statliga organisationer som är verksamma på området bör delta i utarbetandet och genomförandet av politiska åtgärder och strategier för en ambitiös utsläppsminskning i syfte att säkerställa en rättvis omställning som tryggar anständiga arbetstillfällen och skapar balans mellan rena energisystem och arbetstillfällenas hållbarhet. Fackföreningarna bör vara delaktiga i alla skeden av en rättvis omställning för att skydda arbetstagarnas intressen på olika nivåer.

(?) Följande sektorer har relativt stort koldioxidavtryck och materiellt fotavtryck: 1) Transport: väg-, luft- och vattentransport drivs främst med fossila bränslen; 2) Tillverkning: många tillverkare använder fortfarande energi- och materialintensiva teknikformer; 3) Byggindustri: många byggföretag använder fortfarande energiintensiva material som inte kan återvinnas, såsom cement; 4) Energi: omställningen från fossila bränslen till förnybar energi sker mycket gradvist.

4.11 För att uppnå planerade resultat är kommissionens strategi när det gäller territoriernas stödberättigande restriktiv eftersom finansiella medel endast kan tilldelas länder som tillämpar och lägger fram planer för en rättvis omställning. EESK uppmanar därför alla medlemsstater att förbereda sina planer så fort som möjligt, så att många arbetstagare i Europa i de regioner som anges i planerna kan få stöd.

4.12 EESK välkomnar anpassningen av förordningen om gemensamma bestämmelser för att skapa en klar och tydlig rättslig grund för EU:s framtida sammanhållningspolitik och dess klimatinriktning.

4.13 Med tanke på den stora osäkerheten kring omställningens inverkan på sysselsättningen och dess möjliga geografiska fördelning, konstaterar EESK att det skulle ha varit bättre att inte ha någon geografisk förhandstilldelning av medlen från FRO. En annan viktig fråga är styrningen av fonden. Det anförtros helt och hållet de nationella regeringarna att fastställa de stödberättigade områdena och fördela medlen mellan dem. Med tanke på avsaknaden av regionala anslag finns det en risk för att detta kan leda till obalanser i fördelningen av finansiella medel på regional och lokal nivå och till att områden som är mindre sårbara för de negativa konsekvenserna av klimatförändringsmålen inte får några resurser.

4.14 EESK noterar att ambitionen att förlita sig på InvestEU och EIB för att mobilisera 45 miljarder euro respektive 25–30 miljarder euro måste övervakas noga för att inte problemen med Efsi-investeringarna ska upprepas^(?). Man måste se till att dessa investeringar ligger helt i linje med Parisavtalet och att EU:s mål för Europa till den första klimatneutrala kontinenten.

4.15 EESK stöder kommissionens förslag "Next Generation EU" som syftar till att stärka omställningsmekanismen som svar på krisen, och dess nya förslag till EU:s nästa långtidsbudget. EESK hoppas att den totala budgeten för fonden för en rättvis omställning har ökat till 40 miljarder euro och att ordningen för en riktig omställning inom InvestEU stärks. EESK ställer sig också bakom kommissionens förslag om ett lån till den offentliga sektorn, som kommer att mobilisera 25–30 miljarder euro. På så sätt kommer mekanismen för en riktig omställning att kunna mobilisera minst 150 miljarder euro i offentliga och privata investeringar.

4.16 Att bevara en ambitiös budget för sammanhållningspolitiken efter 2020 måste förbli den främsta prioriteringen i kampen mot klimatförändringarna på regional nivå. Med andra ord bör inrättandet av en ytterligare fond inte användas som en förevändning för att motivera ytterligare nedskärningar i anslagen för sammanhållningspolitiken under förhandlingarna om den fleråriga budgetramen.

4.17 EESK hyser vissa tvivel beträffande programplaneringsprocessen, eftersom man fortfarande måste anta lagtexten och ändra förordningen om gemensamma bestämmelser. Kommissionen förväntar sig att de territoriella planerna kommer att godkännas under andra halvåret 2020 och att programmen inom FRO kommer att antas under 2021. Detta skulle kunna leda till förseningar i genomförandet av vissa sammanhållningspolitiska program.

Bryssel den 10 juni 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

(?) Revisionsrättens särskilda rapport nr 03/2019. I vissa fall ersatte Efsi-stödet bara annan EIB- eller EU-finansiering, och en del av de finansiella medlen gick till projekt som kunde ha använt andra offentliga eller privata finansieringskällor. I slutändan var uppskattningarna av de ytterligare investeringar som mobiliserats av Efsi ibland för höga och det mesta av investeringarna gick till ett fåtal större EU-15-medlemsstater med väletablerade nationella utvecklingsbanker.